

Nová Ves slaví 380 let od první písemné zmínky o obci.

6. část

*Česká škola v Nové Vsi nad Nisou (1937)
Do české mateční školy docházely děti z novoveských
a černostudničních českých rodin od roku 1936.
Vyučování probíhalo v roubeném stavení čp.262 na stráni
vedle vleku. Dům tehdy patřil Josefu Pavlišťovi (dnes
Fajkovi). Prvního učitele Jana Sýkoru zanedlouho nahradil
Jiří Matějec (na snímku vpravo)*

S ohledem na většinové německy mluvící obyvatelstvo obce je samozřejmé, že školní výuka byla vedena rovněž v němčině. Prolinání česky a německy hovořícího obyvatelstva díky nedalekému jazykovému rozhraní bylo přirozené, stejně přirozený byl ale tlak na rychlé poněmčení rodin a jednotlivců z českého vnitrozemí. Až období první republiky a především příliv českého úřednictva do pohraničí znamenal pro nemnoho do

té doby v obci usazených českých rodin možnost se sdružovat a prosazovat své národnostní zájmy s větším sebevědomím.

V druhé polovině třicátých let se podařilo i v Nové Vsi zřídit díky spolupráci s Národní jednotou severočeskou a Ústřední matiči školskou českou menšinovou školu, kterou v prvním roce navštěvovalo devět dětí. Druhá světová válka však českou výuku ukončila.

S rozvojem obchodu a řemesel byla stále citelnější potřeba funkčních poštovních služeb. Do roku 1849 nebyl na jablonecku žádný poštovní úřad, zásilky byly donášeny z Jablonce a Smržovky pěšky k poštovnímu dostavníku do Hodkovic. Smržovský Josef Feix s malým čtyřkolovým vozíkem taženým psem dovážel zásilky do nedalekého Jablonce. V zimě, když v zavátém terénu uvízl, dovolával se prý všech svatých a vysloužil si tak přezdívkou „Herrgottfeix“.

Později svou živnost zvelebil a zásilky doručoval menším vozem taženým koníkem, kde zásilky byly uloženy ve dvou okovaných bednách. Ve třicátých letech 19. století donášel

dopisy jednou týdně a do Liberce a zpět do Smržovky smržovský Andreas Lucke. Jeho syn Ferdinand provozoval od roku 1848 poštovní sběrnou a jízdní poštu do Hodkovic, od roku 1852 také do Liberce. V sousedních Lučanech byl poštovní úřad otevřen roku 1867, v Jablonci byla poštovní sběrna zprovozněna roku 1831. Poštovní úřad v sousedním Jablonci byl uveden do provozu až v roce 1872.

*První novoveská pošta
dnešní majitel pan Jan Havel prostory objektu propůjčil
spolku Novovesan pro jejich „Spolkový dům“*

*Druhá novoveská pošta, poprvé v letech 1910
až 1918, později znovu v letech 1946 až 1993*

Konečně 10. prosince 1883 byl otevřen poštovní úřad také na Nové Vsi. Bylo to v domě čp. 231 sklářského podnikatele Willibalda Kloseho u okresní silnice hned vedle pozemku, na němž o pět let později vyrostla nová školní budova. Služby poštovního úřadu byly od počátku hojně využívány, což dokládá i čistý výtěžek z období mezi 1. lednem a 30. červnem 1895 čítající 78 556 zlatých. Prvním poštmistrem se stal Karl Schwertner. Ten samý v roce 1910 vystavěl na tehdejším tržišti nový dům čp. 297 (penzion Stará pošta – rodina

Čtvrtá novoveská pošta čp.154 (dnes Vítovi)

Dvořákova), kam byl poštovní úřad záhy přemístěn. V roce 1918 se poštovní úřad znovu stěhuje, tentokrát do domu čp. 270 (dnes dům paní Kolaříkové a Karbanové). Nakonec v polovině dvacátých let obec získala pro poštu dům čp.154 (dnes Vítovi), kde pošta fungovala ještě krátce po druhé světové válce. Poštovní úřad tehdy zaměstnával tři listonoše, kteří měli na starosti veliký roznáškový okruh od nejnižšího bodu katastru obce, tzv. Pochlochu na hranici obce s Pasekami a Lučany až po Horní Černou Studnici. Roznáškový okruh zahrnoval i černostudniční rozhlednu. Po postavení železniční trati dvakrát denně listonoši převáželi v ručním vozíku i objemné zásilky na novoveské nádraží a zpět.

Železničního spojení se Nová Ves nad Nisou dočkala před sto dvaceti lety. S ohledem na polohu obce byla železniční stanice situována pro obec co nejvýhodněji již na jabloneckém katastru, od Nové Vsi jej odděluje příkrý zalesněný svah, patřící dříve k Vrkoslavicím (dnes rovněž k Jablonci). Byla zvolena dopravně výhodná poloha u křížení s okresní silnicí, směřující na Novou Ves, místo bylo podél Novoveského potoka od Nové Vsi dobře přístupné i pro pěši. Plnohodnotná železniční stanice Nová Ves nad Nisou s výhybnou a nákladní vlečkou nevznikla ale nějak jednoduše a samozřejmě. Ostatně stejně jako celá trať. Je zajímavostí, že na svém katastru měla obec Nová Ves ještě úsek trati u Lučan i s železniční zastávkou, nazvanou ale Dolní Lučany. Tato část pozemků byla v roce 1899 na žádost majitelů tamních realit od Nové Vsi odtržena a přičleněna k Lučanům. Tato zastávka není ale v provozu již dlouhá desetiletí.

*Novoveské nádraží
nedlouho po dostavbě,
v popředí již dávno zaniklé
sluneční lázně.*

Potřeba dopravního propojení směrem do Podkrkonoší, vnitrozemí i do tehdejšího Pruska byla letitá. I přes podporu silných podnikatelských kruhů se železniční spojení přes Jablonec nedařilo dlouho prosadit. Prvním vážným pokusem bylo prosadit trasu železnice z Pardubic do Liberce přes Jablonec. Z pěti tehdejších návrhů trasování byly dva, jež zohledňovaly trasu přes Jablonec. Jedna trasa byla

vedena přes Jablonec k Železnému Brodu, druhá přes Jablonec a Tanvald a dál směrem k Jilemnici. Johann Liebieg, mající obchodní zájmy nejen v Liberci, Železném Brodě, ale také v povodí Kamenice, a jenž se v rámci železničního konsorcia na stavbě také podílel, však s ostatními nedokázal záměr prosadit a trasa železnice nakonec vedla přes Turnov a Rychnov u Jablonce, který byl také od roku 1859 nadlouho nejbližším bodem železničního spojení pro sousední Jablonec. Přeprodu mezi nádražím v Rychnově a Jabloncem zajišťovaly potahy. Tanvald získal železniční spojení s Pardubicko-libereckou dráhou tratí od Železného Brodu v roce 1875. Po několika dalších neúspěšných pokusech a zdlouhavých jednáních byl díky iniciativě zástupců měst a obcí a místních průmyslníků ustaven přípravný výbor pro výstavbu železnice, jenž měl za úkol zajistit dostatek finančních prostředků pro přípravu projektové dokumentace. Pro potřebu železnice byl vypracován přehled hospodářské situace obcí a podniků, přiléhajících k budoucí trati. Tento přehled sloužil ke zdůvodnění potřebnosti trati. Projektovaný rozpočet činil 2 500 000 rakouských zlatých, z toho 452 480 rakouských zlatých bylo rozpočtováno na úpravu půdy a skal. Žádost z roku 1882 byla tedy podložena důkladným hospodářským rozбором a dalšími pádnými argumenty, které vídeňské úřady nemohly pominout. Vyměření trati realizovala v roce 1883 firma Davy, Donat a spol. včetně nového stavebního projektu. V roce 1886 podala firma Lindenheim a spol., která byla pověřena městskou radou v Jablonci, žádost o koncesi. Koncese na normálně rozchodnou trať z Liberce do Jablonce byla vystavena 3. září 1886 ve Vídni zákonem č.130.

Bylo však třeba poskytnout záruky ohledně objemu budoucího přepravovaného nákladu. Například pro nádraží v Jablonci byla stanovena záruka přepravní kapacity 35 000 tun a pokuta 72 krejcarů za každou nepřepravenou tunu.

Projektované nádraží Nová Ves nad Nisou bylo kromě obsluhy přilehlé části horního Jablonce určeno jako významné překladiště nákladu. Ve zdůvodnění požadavku zřídit zde nádraží popsala Nová Ves nad Nisou podnikatelské zázemí obce a z něho plynoucí potenciál pro železniční přepravu. Domnělé množství přepravovaného nákladu se vztahovalo k 362 domům v Nové Vsi s 1454 obyvateli. V obci tehdy působili: sklářská huť Josefa Riedela, 9 pasířů, 20 mačkářů, 4 palírny kompozičního skla, 5 brusíren skla, 4 sekárny skla, 8 foukačů perli, 4 sklářští a galanterní výrobci, 10 vývozních domů, 4 barvírny skla, 1 pila, 2 truhláři, 3 kartonážní dílny, 3 obuvníci, 4 kameničtí mistři, 3 kováři a zámečníci, 1 řezník, 1 pekař, 8 krámů, 1 palírna lihu, 14 hostinců, 3 povozníci a drožkáři, 21 zbývajících řemesel, s těmi dohromady 134 samostatných živnostníků. Zdůrazněn byl význam granitového lomu v těsné blízkosti nádraží a zdůrazněno, že i přes vysoké náklady byl kámen již před zřízením železnice dopravován na vzdálená místa a význam zdejší žuly díky výhodnému dopravnímu spojení ještě vzroste.

Dosud přepravovali formani zdejší skleněné zboží po Čechách, do Uher, Itálie i Turecka. Sláva povoznického řemesla v jeho původním rozsahu se ale blížila ke svému konci...

V roce 1887 byla konečně uzavřena smlouva mezi c. k. zemskou bankou a stavebním podnikatelem vrchním inženýrem Sternem. Slavnostní výkop se uskutečnil 4. října 1887, následovaly ještě složité výkupy pozemků, stavba propustků, mostů, železničních budov.

První vlak do Jablonce nad Nisou slavnostně dorazil 25. listopadu 1888 v devět hodin. A následně byl zahájen veřejný provoz na této části trati Jablonec-Liberec. Další úsek mezi Jabloncem a Lučany nad Nisou, tolik důležitý pro Novou Ves, byl zprovozněn 12. července 1894, celá trať do Tanvaldu pak 11. října 1894.

Provoz trati spadal díky dohodě mezi akciovou společností Liberecko-jablonecko-tanvaldské dráhy a Pardubicko-libereckou dráhou na druhou jmenovanou a prostřednictvím ní na společnost Rakouská severozápadní dráha, v roce 1902 převzali provoz Rakouské státní dráhy. Po vzniku Československé republiky a vzniku Československé státní dráhy – ČSD – bylo jen otázkou času zestátnění i soukromých tratí. V prvních letech nové republiky byla společnost Liberecko-jablonecko-tanvaldské dráhy soukromá a provoz zajišťoval stát na účet akciové společnosti. Trať byla zestátněna až v roce 1931 jako jedna posledních místních drah u nás a splýnula se sítí ČSD.

Bez úsilí dřívějších představitelů obce, občanů a místních podnikatelů by novoveské nádraží na svém místě a ve svém rozsahu zřejmě nestálo. Je smutné, že po stodvaceti letech provozu hrozí stanici zánik. V rámci probíhající rekonstrukce není totiž přes úsilí jednotlivců dosud rozhodnuto ani o realizaci nástupiště. A je pro mě překvapivé a o to smutnější, že k projektové dokumentaci na rekonstrukci trati, zahrnující i plánované zrušení zastávky včetně nástupiště, se dle předložených dokumentů již v lednu 2013 kladně vyjadřoval náš stávající pan starosta, který s ohledem na jeho kladné vyjádření dokumentaci asi příliš zevrubně nezkoumal a informaci ani neposunul dále.

Překvaapépéééníí... Vykouklo na přítomné z pověstné skříňe až na jednání na ředitelství dopravních cest v Praze letos v červenci...

Pokračování příště...

-jas- neboli Jaroslav Lubas

NOS – neboli Novoveský okrašlovací spolek – informuje

• Oprava vstupního traktu kostela a příprava na pouť

V rámci přípravy na pouť proběhlo několik pracovních akcí, v rámci nichž v širším i užším kruhu byl proveden úklid kostela, instalace rámu a okenice do výklenku, jeho výmalba, usazení kamenného podstavce, osazení nové elektroinstalace i osvětlení a odštipání vyčnívajícího kamene na prostranství za kostelem. Ještě nás něco málo čeká, pouť je ale již za dveřmi. Na posledním snímku náš spolkový kulinář Jirka Papoušek trénuje výrobu pout'ových preclíků ☺

• Tradiční pouť na Teprberku

Nezapomeňte, již v sobotu 20. září od 10.00 hodin na Teprberku ! Více viz pozvánka v tomto zpravodaji.

• Pochod s Houbovým dědkem a drakiáda pro děti i dospělé

Novoveský okrašlovací spolek opět ve spolupráci s domem dětí a mládeže Vikýř z Jablonce nad Nisou pořádá pochod s Houbovým dědkem a drakiádu u rozhledny Nisanky – vše se bude konat v neděli 28.9.2014. Více viz pozvánka v tomto zpravodaji.

Těšíme se na viděnou s Vámi.

www.novoveskyokraslovacispolek.cz

Za NOS -jas-, foto -KL-, -jas-